

D · N
19/11 1956

Fria och förtryckta inför fred och krig

Våld får inte brukas som medel att lösa internationella tvister, dessa ord av president Eisenhower har prisats som uttryck för den fria världens betydande och grundläggande uppfattning. Vad som menades eller menas därmed är visserligen högst oklart, det är just den välmenande tvektigheten dylika satsen som gör statsmannaparoller ryktbara. I försäkringsrummet gällde det att varna Israel, England och Frankrike för deras provocerade och begränsade aktioner, en varning som åtyldes. Det var inte fråga om att förmana de upproriska ungrarna till stillhet; tvärtom har deras handlingar överallt i Västerlandet beundrats. Ogillande av den ryska terrorregimen och dess återinförande i Ungern måste utläsas ur deklARATIONEN. Men, enligt en förhållandevis oklart, också ett avståndstagande från tanken att med våld eller makt eller handling — skilda uttryck för samma sak — hjälpa ungrarna. Att fördöma ryssarna men låta dem hållas, det är demokratiernas självfall godtagna politik i detta fall.

Något generellt avisande av våldet som utrikespolitiskt instrument är det emellertid inte heller tal om. Det visar Koreakriget, de många allianser som USA ingått, de tiotals miljarder dollar som årligen används för militära ändamål. Var går då gränsen mellan det våld som med sådant patos utdöms och det våld som i en annan situation med samma patos försvaras och upphöjes som en reaktion mot förtryck, hot och angrepp? Det går inte att ange någon formel, om denna skall bli mindre otydlig än Eisenhower. Klart är blott att de fria folken, de folk som har det någorlunda bra som det är, inte vill slåss utom i yttersta nödfall, om de själva eller deras allierade blir angripna.

Bland de förtryckta folken är det inte så. En mycket stor del av det ungerska folket har stridit för friheten, har varit redo till umbäranden, elände och till och med döden för att nå friheten. De känner sig leva under det ständiga, systematiska våldet; att bruka våld tillfälligt för att bryta detta eviga våld har för dem varit naturligt och berättigat. De har vädjat till de fria folk, vilkas krets de läng-

tar att tillhöra, om vapen, om understöd, om våld i stället för bröd. De har hoppats att upproret skulle förvandlas till krig; även ett storkrig har syntts bättre än ett fortsatt liv i skräck. Deras uppfattning delas av andra undertryckta folk, åtminstone av de folk som den ryska regimen — oändligt mycket hårdare än de regimer som av gammalt kallas koloniala — erövrade och förslavat. För dem innebär det närvarande att, enligt en formulering av Nathanael Beskow, rättfärdigheten får vika för freden, och de ser i upproret, våldet, kriget, det enda medlet att nå rättfärdighetens seger.

Situationen är sannerligen inte ny. Under nationalitetsrörelsernas och demokratis genombrottsstid har den ofta inträtt. Då Österrikes vitrockar — i detta land av många nationaliteter alltid insatta inom folkgrupper som de själva inte tillhörde — efter 1848 slog ned frihetsrörelserna i Italien, i Böhmen och, med rysk hjälp, i Ungern begärde revolutionärerna hjälp i Västern; de fick våldtaliga deklARATIONER och i vissa länder asylrätt, men ingenting mer. De polska upprorsmännen från 1831 och 1863 hoppades länge på västeuropeisk intervention, men längre än till banketter för framstående flyktningar gick inte solidariteten hos de sympatiserande nationerna. Före det första världskriget beklagades de av de tre kejsardömena och främst av tsarväldet kuvade folken — först efter krigets av andra skäl betingade utbrott fann man det vara ett heligt mål att befria dem. Efter det andra världskriget blev dissonansen mellan idé och realitet än mörkare, eftersom en av segrarna stoppade tio slagna folk i jaktväskan. De nya vapnen, den ohyggliga fördömden vid ett storkrig, blev ett nytt argument för överksamhet inför ogärningar mot andra.

Den svenska linjen, som så helhjärtat sätter freden före säkerheten och rätten, är ett särskilt markerat uttryck för demokratiernas hållning. Men samtidigt förskottar den svenska debatten den ståndpunkt vi skulle inta om det gällde oss själva. Vi är ense om att erövrade och förtryckta runt omkring oss blott kan hjälpas med ord och känslor, men också om ett starkt försvar, som skall träda i verksamhet vid angrepp mot någon del av Sverige. Vi räknar med eller hoppas på att

storkrigerna i väster skulle ge oss hjälp i form av våld och vapen, inte bara ord och känslor, om Sverige skulle angripas, ty annars är vårt läge vid ett anfall hopplöst. Vi förkunnar nödvändigheten av motstånd- och frihetsrörelser i ett erövrade eller delvis ockuperat Sverige i tillförsikt om att hjälp utifrån till slut skall komma. Kort sagt, vi anser ett storkrig i sin ordning om det gäller att frälsa oss, men också endast då.

Detta dilemma klarar alla folk och de flesta människor utan svårighet; den nationella sam-

manhållningen och det starka och omedelbara egna intresset faller utslaget; de fria vill fred, även om den är orättfärdig, de förtryckta vill frihet, även om det betyder krig. I dagens läge erinras vi om detta. Men också om det ohjälpligt bristfälliga i de internationella organisationer som byggts upp, om den ovillkorliga plikten att tänka på fred och verka för både rätt och folklig form. Att slå oss till ro med tal om vår egen kärlek till freden är tanklöshet, enfald eller hyckleri.